

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Єнгаличева І. В.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри дошкільної освіти*

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

бульв. Шевченка, 81, Черкаси, Україна

orcid.org/0000-0001-6824-9548

ira2100@gmail.com

Ключові слова:

освітній процес, заклад дошкільної освіти, кооперативне навчання, кооперативно-групове навчання, ситуативне моделювання, технологія опрацювання дискусійних питань, SMART-освіта.

У статті теоретично обґрунтовано особливості застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти. На думку автора, застосування педагогічних інновацій має модернізувати освітній процес у закладах вищої освіти та забезпечити високу якість оволодіння студентами професійною компетентністю. Передусім у дослідженні особлива увага зосереджується на особливостях застосування інноваційних технологій навчання та викладання у закладах вищої освіти.

Для розуміння сутності поняття «інноваційні технології» автор на початку статті уточнює терміни «інновація» та «технологія». Проаналізувавши погляди науковців на ключові слова, автором потрактовано поняття «інноваційні технології» як сукупність нових або вдосконалення традиційних методів, прийомів, засобів навчання, яка охоплює освітній процес від початку і до отримання результатів. Спираючись на наукові розвідки та враховуючи власну професійну діяльність, автор детально описує інноваційні технології на прикладі їх застосування в освітньому процесі закладу вищої освіти у підготовці фахівців дошкільної сфери.

У дослідженні розглянуто такі групи технологій, як: особистісно-орієнтовані, інтерактивні, інформаційно-комунікативні, технології навчальних проєктів, інтегровані розвивальні технології. Відтак прикладом застосування особистісно-орієнтованих технологій є реалізація в освітньому процесі технології співробітництва, що дає можливість студентам брати участь у різноманітних міжнародних форумах, майстер-класах, конференціях тощо. Великою популярністю у закладах вищої освіти користуються інтерактивні технології навчання, до яких належать технології кооперативного навчання, кооперативно-групового, ситуативного моделювання та технології опрацювання дискусійних питань. Враховуючи комп'ютеризацію освітнього процесу, у дослідженні згадано про інформаційно-комунікативні технології, основним засобом навчання якого є мультимедійне обладнання та програмне забезпечення. У статті вказано на цінність проєктної технології, що полягає у створенні студентами власних навчально-методичних надбань у галузі дошкільної освіти (розробки дидактичних ігор, інформаційних плакатів, листів та буклетів тощо). Ефективним, на думку автора, є використання в освітньому процесі ЗВО інтегрованих технологій, що дає змогу сформулювати у студентів вміння виявляти однотипні елементи в суміжних заняттях, структурувати отриману інформацію в блоки та допоможе сформувати ґрунтовні знання й практичні навички у майбутнього фахівця дошкільної освіти.

Особливу увагу автор звертає на використання системи електронного навчання, зокрема SMART-освіти, що зумовлена переходом навчання на дистанційну форму у зв'язку з поширенням пандемії.

APPLICATION OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN TRAINING OF FUTURE PRESCHOOL EDUCATION SPECIALISTS

Yengalycheva I. V.

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of Preschool Education
Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy
Shevchenko Blvd, 81, Cherkasy, Ukraine
orcid.org/0000-0001-6824-9548
ira2100@gmail.com*

Key words:

educational process, preschool institution, cooperative learning, cooperative-group learning, situational modeling, technology of discussion issues.

The article theoretically substantiates the peculiarities of the application of innovative technologies in the training of future specialists in preschool education. According to the author, the application of pedagogical innovations should modernize the educational process in higher education institutions and ensure the high quality of students' mastery of professional competence. First of all, in the research the author focuses on the peculiarities of the application of innovative technologies of teaching and learning in higher education institutions. To understand the essence of the concept of "innovative technologies" the author at the beginning of the article clarifies the terms "innovation" and "technology". After analyzing the views of scientists on keywords, the author interprets the concept of "innovative technologies" as a set of new or improved traditional methods, techniques, teaching aids, which covers the educational process from beginning to end. Based on scientific research and taking into account his own professional activity, the author describes in detail innovative technologies on the example of their application in the educational process of higher education in the training of preschool specialists.

The study considers such groups of technologies as: personality-oriented, interactive, information and communication, technologies of educational projects, integrated development technologies. Thus, an example of the use of personality-oriented technologies is the implementation of the technology of cooperation in the educational process, which allows students to participate in various international forums, workshops, conferences and more. Interactive learning technologies are very popular in higher education institutions, which include technologies of cooperative learning, cooperative-group, situational modeling and technologies of discussion issues. Given the computerization of the educational process, the study mentioned information and communication technologies, the main means of learning which is multimedia equipment and software. The article points out the value of project technology, which consists in the creation of students' own educational and methodological achievements in the field of preschool education (development of didactic games, information posters, letters and booklets, etc.). According to the author, the use of integrated technologies in the educational process is effective, which allows students to develop the ability to identify similar elements in related classes, structure the information into blocks and help form a thorough knowledge and practical skills of future preschool education.

The author pays special attention to the use of e-learning, in particular SMART-education, which is due to the transition of distance learning in connection with the spread of the pandemic.

Постановка проблеми. В умовах наявних реалій основним завданням освіти в Україні є забезпечення високої якості здобуття знань на всіх її рівнях: від дошкільної освіти до закладів вищої освіти. Початковою ланкою освіти є дошкільна освіта, адже вона закладає підґрунтя для забезпечення принципу наступності, перспективності й неперервності навчання упродовж усього життя людини. Відтак процес підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти потребує від сучасного педагога нових підходів у викладанні фундаментальних і фахових дисциплін, адже від того, наскільки добре майбутній вихователь оволодіє професійною компетенцією, залежить майбутнє дітей, країни та нації.

Нині у сучасній системі професійної освіти безперервно здійснюється зміна традиційної парадигми здобуття знань на нову (інноваційну), в якій студент і викладач вступає в суб'єкт-суб'єктні відносини, усвідомлюючи необхідність спільної діяльності в умовах закладу вищої освіти. Саме тому діяльність педагога постійно спрямована на модернізацію освітнього процесу за рахунок впровадження інноваційних технологій у процесі підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Історіографія заявленого питання свідчить, що вперше ідея впровадження інноваційного навчання в закладах вищої освіти була висунута американським психологом Дж. Дьюї, який стверджував, що процес навчання має пробуджувати у студента професійну свідомість через дотримання вимог суспільства, в якому він перебуває. Його послідовники О. Декролі, В. Кілпатрик, К. Роджерс, П. Петерсон втілили ідеї Дж. Дьюї на практиці шляхом створення експериментальних шкіл, інноваційних методів навчання та розробки нових дидактичних моделей навчання.

Сучасними дослідженнями щодо впровадження інноваційних технологій в освітній процес закладу вищої освіти займаються Ю. Бистрова, А. Гінкул, А. Дубасенюк, О. Кіяшко, В. Кремень, Я. Магурян, С. Сисоєва, Ю. Триус та інші. Науковці переконані, що система освіти в Україні постійно потребує радикальних модифікацій, а отже, необхідно систематично трансформувати існуючий традиційний освітній процес через впровадження інноваційних парадигм навчання.

У наукових доробках В. Березнюк [1], М. Кадемія [5], Д. Остапчук [9] розкривається проблема використання інноваційних технологій навчання як засобу підвищення якості підготовки педагогів. За твердженнями педагогів, застосування педагогічної інноватики в освітньому процесу ЗВО спроможне самоактуалізувати й самореалізувати майбутніх фахівців. Сьогодні чимало наукових розвідок присвячені питанню SMART-освіти

(А. Гінкул, О. Криворучко, М. Костюк, Я. Магурян, Т. Ткачук та інші) як нової форми «розумного навчання».

Оскільки альтернативою традиційних технологій навчання є інноваційні технології, **мета статті** полягає у вивченні особливостей застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Вклад основного матеріалу дослідження. З розвитком інформаційного суспільства все більшого значення в галузі вищої освіти набувають інноваційні інформаційні технології, які виступають засобом передачі нових знань у суб'єкт-суб'єктних відносинах між викладачем та студентом. Нині традиційна система навчання в закладах вищої освіти перестає бути актуальною, оскільки нові тенденції, які віддзеркалюються в оновленому суспільстві, потребують застосування інноваційних технологій навчання й виховання.

Для розкриття сутності поняття «інноваційні технології», яке є базовим у нашому дослідженні, варто розглянути терміни «інновація» та «технологія». Так, у наукових надбаннях Н. Кошечко, С. Стеблюк, О. Пехоти під поняттям «інновації» в освітньому процесі маються на увазі нововведення в системі освіти [6, с. 36], основна мета яких передбачає: організацію науково-дослідницької роботи в професійній освіті, вивчення досвіду Європейських країн, стимулювання студентів до самостійного оволодіння знаннями та створення умов для здорової конкуренції між учасниками освітнього процесу, що впливає на формування конкурентно спроможного фахівця дошкільної освіти.

Механізмом, який приводить в рух весь освітній процес, є технологія, рушійною силою якої є практико-орієнтована підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти. Досліджуючи поняття «технологія навчання» за Ю. Бабанським, Б. Блумом, І. Волковим, Б. Ліхачовим, ми з'ясували, що поняття «технологія» в педагогічній науці розглядається як продумана модель педагогічної діяльності, що покликана вирішити навчальні, виховні та розвивальні завдання у вигляді певної системи дій. Таким чином, можна зробити висновок, що поняття «інноваційні технології» розглядається як сукупність нових або вдосконалення традиційних методів, прийомів, засобів навчання, яка охоплює весь освітній процес від початку і до отримання результатів [4, с. 5].

У наукових працях В. Кременя, Н. Кошечко, Н. Петренко та інших інноваційні технології навчання в закладах вищої освіти класифікуються за різними способами передачі інформації, тому їх об'єднують у п'ять великих груп: особистісно-орієнтовані технології, інтерактивні технології,

інформаційно-комунікативні технології, технології навчальних проєктів, інтегровані розвивальні технології [6, с. 36]. Розглянемо детальніше інноваційні технології на прикладі їх застосування у освітньому процесі вищих навчальних закладів у підготовці фахівців дошкільної освіти.

Сутність особистісно-орієнтованих інноваційних технологій навчання полягає у створенні умов для самовираження, саморозвитку та самовдосконалення майбутнього фахівця дошкільної освіти [3]. Прикладом застосування особистісно-орієнтованих технологій є реалізація в освітньому процесі технології співробітництва в системах «студент-студент», «студент-педагог», «педагог-педагог». Специфікою застосування технології співробітництва є те, що завдяки їй враховуються індивідуальні, психологічні, пізнавальні можливості кожного студента, що сприяє особистісному зростанню майбутнього вихователя. Застосування особистісно-орієнтованих технологій дає можливість студентам брати участь у різноманітних міжнародних форумах, майстер-класах, семінарах, конференціях відповідно до своєї спеціалізації та фахової підготовки.

Великою популярністю користуються інтерактивні технології навчання у ЗВО, до яких належать технології кооперативного навчання, кооперативно-групового, ситуативного моделювання та технології опрацювання дискусійних питань. Розглянемо їх детальніше.

Технології кооперативного та кооперативно-групового навчання нараховують близько 50 різних методів застосування, але найпоширенішими є робота в парах, робота в трійках, робота в малих групах, Акваріум, Карусель, Коло ідей та Ажурна пилка [9, с. 142]. Завдяки кооперативним та кооперативно-груповим технологіям майбутні вихователі досліджують методичні аспекти викладання занять з математики, логіки, рідної мови, занять з довкілля, фізичного виховання та організації трудового виховання дітей дошкільного віку в закладах дошкільної освіти; вивчають зміст основних педагогічних технологій навчання; розглядають науково-методичну літературу; з'ясовують та навчаються впроваджувати досвід зарубіжних науковців спочатку на практичних заняттях у закладах вищої освіти, а після – і в закладах дошкільної освіти.

Підготовка фахівця дошкільної освіти неможлива без застосування технології ситуативного моделювання, адже через імітацію освітнього процесу закладу дошкільної освіти в умовах університету студенти практикуються організувати заняття, прогулянки, ігрову та самостійну діяльність дітей дошкільного віку; самостійно програють різноманітні види ігор, сценек та драматизацій; вчаться розробляти плани-конспекти

занять відповідно до календарного плану та проводити батьківські збори, педради, методичні семінари [7].

За допомогою технологій опрацювання дискусійних питань майбутні вихователі мають можливість влаштовувати дебати й дискусії, аргументувати та спростовувати, відстоювати власну позицію в досліджуваній темі. Для прикладу пропонуємо таку тематику дискусійних питань: застосування новітніх технологій у закладах дошкільної освіти; шляхи впровадження інтерактивних технологій в умови закладу дошкільної освіти; лялька-мотанка як засіб формування народного світогляду у дітей дошкільного віку; місце дидактичної гри в освітньому процесі закладу дошкільної освіти тощо [8, с. 97].

Наступною групою інноваційних технологій є інформаційно-комунікативні, в яких основним засобом навчання є комп'ютери, мультимедійне обладнання, програмне забезпечення. Основна мета інформаційних технологій спрямована на створення умов для збору, опрацювання, обробки та передачі інформації, тому здебільшого студенти спеціальності «Дошкільна освіта» використовують ці технології під час написання наукових робіт (курсівих, кваліфікаційних, магістерських), наукових статей чи тез, презентацій власних проєктів, висвітлення досліджуваної теми, вивчення досвіду зарубіжних та вітчизняних науковців за допомогою Інтернет джерел. Окрім наукової роботи студентів, інформаційно-комунікативні технології застосовуються під час проведення імітаційних занять чи святкових програм.

До інноваційних технологій навчання у ЗВО належить й проєктна технологія, основна цінність якої полягає у створенні студентами власних навчально-методичних надбань у галузі дошкільної освіти. Так, під час застосування проєктної технології в освітньому процесі ЗВО майбутні вихователі мають змогу: розробляти авторські завдання та дидактичні ігри; плани-конспекти занять, святкові сценарії, батьківські збори та методичні рекомендації; створювати власні портфоліо, картотеку; розробляти інформаційні плакати, листи та буклети тощо.

Для того, аби майбутні вихователі мали змогу практично втілювати здобуті знання, ефективно використовувати в освітньому процесі ЗВО інтегровані розвивальні технології [10]. Педагогу закладу вищої освіти важливо сформулювати у студентів вміння виявляти однотипні елементи в суміжних заняттях на основі опрацювання та аналізу навчальних програм, за якими працюють ЗДО, структурувати отриману інформацію в блоки та забезпечити їх включення на заняттях в умовах ЗДО. Прикладом подібної інтеграції в ЗДО може бути єдність музичного мистецтва з обра-

зотворчим, коли діти дошкільного віку малюють під музичний супровід одного з класиків, передбачених програмою.

В умовах закладу вищої освіти інтегровані технології передбачають й організацію бінарних занять [11]. Прикладом застосування бінарного заняття може бути виклад змісту навчального матеріалу викладачем та проведення практичних прикладів методиста закладу дошкільної освіти. Така форма роботи допоможе сформувати ґрунтовні знання та практичні навички у майбутнього фахівця дошкільної освіти.

Поступовий перехід на дистанційну форму навчання, що викликана поширенням пандемії, передбачає використання системи електронного навчання, що своєю чергою поклато початок SMART-навчанню. Смарт-навчання полягає у так званому «переносі» навчального процесу в електронне середовище, що надає можливість доступу кожному до отримання знань, розширення кількості бажаючих навчатися з будь-якого місця і у будь-який час. Особлива увага приділяється управлінню навчальним контентом і навчальними ресурсами у смарт-навчанні [2, с. 19]. Для цього викладачам потрібно регулярно доповнювати свої сайти та блоги цікавою

інформацією. Це можуть бути відеоролики, документи, звукові доріжки або інтерактивні зображення, Web-квест тощо. Таким чином, смарт-освіта відкриває нові можливості для педагогів, надає можливість ділитися досвідом, підвищувати свій професійний рівень, постійно розробляти контент тощо. Враховуючи інноваційність питання SMART-освіти, вважаємо за потрібне більш детально розглянути особливості застосування смарт-навчання у наступних наукових дослідженнях.

Висновки. Отже, проведене дослідження дозволяє стверджувати, що альтернативою традиційному навчанню в закладах вищої освіти є інноваційні технології. Розкрито особливості застосування інноваційних технологій у підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти та з'ясовано, що зміст технологій, побудований на особистісно-орієнтованому навчанні, забезпечує високий рівень оволодіння професійною компетентністю.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у визначенні організаційно-педагогічних умов для ефективного впровадження інноваційних технологій навчання у практику роботи закладів вищої освіти.

Література

1. Березюк В.С. Інноваційні технології в ДНЗ. Харків : Вид. група «Основа», 2017. 224 с.
2. Гінкул А., Магурян Я. Smart-освіта та особливості її впровадження в Україні. *Smart-освіта: ресурси та перспективи матеріали III Міжнародної науково-методичної конференції*. Київ, 2018. С. 18–21.
3. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології. Київ : Академвидав, 2012. 352 с.
4. Дубасенюк О.А. Інноваційні навчальні технології – основа модернізації університетської освіти. *Освітні інноваційні технології у процесі викладання навчальних дисциплін: Збірник науково-методичних праць*. Житомир : Вид-во ЖДУ, 2004. С. 3-14.
5. Кадемія М. Використання інтерактивних технологій навчання. *Інновації у підготовці сучасних фахівців*. 2003. №3. С. 125–132.
6. Кошечко Н. Інноваційні освітні технології навчання та викладання у вищій школі. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*, 2015. № 1(1). С. 35–38.
7. Освітні технології у процесі викладання навчальних дисциплін. За ред. О.А. Дубасенюк. *Збірник наукових праць*. Житомир : Житомирський державний університет, 2004. 250 с.
8. Особистісно-орієнтовані технології навчання і виховання у вищих навчальних закладах: колективна монографія. В. Андрущенко, Н. Давінська, Б. Корольов та ін. ; за заг. ред. В. Андрущенко, В. Лугового. Київ : Педагогічна думка, 2008. 256 с.
9. Остапчук Д., Мирончук Н. Інтерактивні методи навчання у вищих навчальних закладах. *Модернізація вищої освіти в Україні та за кордоном : збірник наукових праць / за заг. ред. д.п.н., проф. С. С. Вітвицької, к.п.н., доц. Н. М. Мирончук*. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 140–143.
10. Стеблюк С.В. Інноваційні технології навчання у вищій школі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка, соціальна робота»*, 2016. Вип. 20. С. 141–142.
11. Стрельников В.Ю. Сучасні технології навчання у вищій школі : модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів МППК ПУЕТ. Полтава : ПУЕТ, 2013. 309 с.

References

1. Berezjuk. V.S. (2017) Innovacijni tekhnologhiji v DNZ [Innovative technologies in children's educational institutions]. *Kharkiv: Basis*. P. 224.
2. Ghinkul A., Maghurjan J.A. (2018) Smart-osvita ta osoblyvosti jiji vprovadzhenja v Ukrajinu [Smart education and features of its implementation in Ukraine]. *Smart-education: resources and prospects materials of the III International scientific-methodical conference*. Kiev. P. 18-21.

3. Dychkivsjka I. (2012) Innovacijni pedagoghichni tekhnologhiji [Innovative pedagogical technologies]. *Kyiv: Akademvydav*. P. 352.
4. Dubasenjuk O. A. (2004) Innovacijni navchaljni tekhnologhiji – osnova modernizaciji universytetskoji osvity [Innovative educational technologies are the basis of modernization of university education] [Educational innovative technologies in the process of teaching disciplines: Collection of scientific and methodical works]. *Zhytomyr: Publishing house*. P. 3-14.
5. Kademija M. (2003) Vykorystannja interaktyvnykh tekhnologhij navchannja [Use of interactive learning technologies] [Innovations in the training of modern specialists]. Vol. 3. P. 125-132.
6. Koshechko N. (2015) Innovacijni osvitni tekhnologhiji navchannja ta vykladannja u vyshhij shkoli [Innovative educational technologies of teaching and learning in higher education]. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv*. Vol. 1(1). P. 35-38.
7. Dubasenjuk O. A. (2004) Osvitni tekhnologhiji u procesi vykladannja navchaljnykh dyscyplin [Educational technologies in the process of teaching disciplines]. *Collection of scientific works. Zhytomyr: Zhytomyr State University*. P. 250.
8. Andrushhenko V., Davinsjka N., Koroljov B. (2008) Osobystisno-orijentovani tekhnologhiji navchannja i vykhovannja u vyshhykh navchaljnykh zakladakh [Personality-oriented technologies of teaching and education in higher educational institutions: [collective monograph]. *Kyiv*. P. 256.
9. Ostapchuk D., Myronchuk N. (2014) Interaktyvni metody navchannja u vyshhykh navchaljnykh zakladakh [Interactive teaching methods in higher education institutions]. [Modernization of higher education in Ukraine and abroad]. *Collection of scientific works. Zhytomyr: ZhSU Publishing House. I. Franko*. P. 140-143.
10. Stebljuk S. V. (2016) Innovacijni tekhnologhiji navchannja u vyshhij shkoli [Innovative technologies of higher education]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series "Pedagogy, social*. Vol. 20. P. 141-142.
11. Streljnikov V. Ju. (2013) Suchasni tekhnologhiji navchannja u vyshhij shkoli : moduljnyj posibnyk dlja slukhachiv avtorsjkykh kursiv pidvyshhennja kvalifikaciji vykladachiv MIPK [Modern technologies of higher education] [Modular manual for students of author's refresher courses for teachers of MIPK PUET]. *Poltava*. P. 309.